

N:o 25.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående ett jordbyte å förra kronojagbacken Skämbylöth eller Åkerbyhult n:o 1 i Södermanlands län; gifven Stockholms slott den 13 november 1896.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva, dels att det område om 2,3 ar, som vid försäljning till skatte den 2 juni 1831 af den inom Åkers socken och härad af Södermanlands län belägna kronojagbacken Skämbylöth eller Åkerbyhult n:o 1, äfven Åkerbylöth kallad, undantagits för att framgent bibehållas såsom understöd för nämnda sockens fattige, må med full eganderätt upplåtas till enskild person i utbyte mot ett vid ifrågavarande jagbacke beläget, till Skämbylöth hörande område om 23 ar, som finnes upptaget å en af kommissionslandtmätaren E. Indebetou år 1891 upprättad karta med tillhörande beskrifning, samt under vilkor att sistnämnda område lemnas gravationsfritt och att Åkers kommun eller den, som eljest kan komma att innehafva detta område eller någon del deraf, må ej mindre begagna den väg, som från landsvägen leder till området genom detsamma omgifvande egor, än äfven hemta vatten från närmaste källa å Skämbylöths mark, dels ock att det kronan sålunda tillbyttta området må af Åkers socken disponeras för dess fattigvård.

Det till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.*G. F. Gilljam.*

Utdrag af protokollet öfver eklestastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 november 1896.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern *Boström*,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve *Douglas*,
Statsråden: friherre *Åkerhielm*.

Wikblad,
Gilljam,
friherre *Rappe*,
Christerson,
Wersäll,
Annerstedt och
von Krusenstjerna.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde departementschefen, statsrådet *Gilljam*:

»Hos Eders Kongl. Maj:t har Åkers kommun i Södermanlands län i underdånighet anhållit om nådig fastställelse å ett byte af mark, disponerad för fattigvården inom nämnda kommun, mot ett under enskild eganderätt lydande område.

Af handlingarna i ärendet inhemtas, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län genom resolution den 22 oktober 1778 medgaf framlidne kommerserådet *J. D. Wahrendorff* rätt till en plats

på den s. k. jagbacken Skämbylöth eller Åkerbyhult, äfven kallad Åkerbylöth, i Åkers socken och härad för att der uppbygga ett hus, afsedt för en af Wahrendorff till förmån för fattiga och orkeslösa gubbar stiftad barmhertighetsinrättning. Ifrågavarande barmhertighetsinrättning öfvergick dock sedermera först till ett barnhus för fattiga och värnlösa flickor samt derefter, i sammanhang dermed att huset förflyttades närmare Åkers styckebruk, till fattighus för socknen. Till befästade af det upplåtna områdets användande för sistnämnda ändamål anhöll kommerserådet Wahrendorffs son bergsrådet A. von Wahrendorff hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att han eller den, som framdeles underhölle Åkers barnhus, måtte få på det för socknens fattiga fördelaktigaste och tjenligaste sätt disponera ifrågavarande plats. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande yttrade i utslag den 10 december 1819, att ehuru väl det befunnes, att den å platsen uppförda byggnad efter inrättningens förvandling från sitt första ändamål till enskildt barnhus för Åkers styckebruk, blifvit från samma plats förflyttad till ett bruket närmare beläget ställe; likväl och som densamma en gång blifvit till ett välgörande behof upplåten och jemväl vid tiden för utslaget meddelande användes till ett icke mindre viktigt och godt ändamål än det först afsedda, enär afkomsten deraf begagnades till förmån för Åkers församlings fattiga, pröfvade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande rättvist förklara, det skulle mer öförmälda plats på kronojagbacken Åkerbylöth i Åkers socken bibehållas såsom understöd för någon af barmhertighetsinrättningarna inom berörda socken med rättighet för Åkers bruksegare att i samråd med församlingens kyrkoråd och fattigföreståndare förordna på hvad sätt afkomsten i sådant afseende nyttigast måtte disponeras; i följd hvaraf vid möjligen efter rikets ständers beslut framdeles skeende försäljning af ofvanberörda kronojagbacke, denna plats komme att derifrån undantagas; men med den öfriga delen af samma jagbacke, hvarå ingen gjort någon pretention och som sålunda icke blifvit Kongl. Maj:t och kronan frånhänd, skulle förfaras på lika sätt, som med kronans öfriga jagbackar framdeles komme att förordnas; dock skulle detta utslag underställas kammarkollegii pröfning och dess vidare beslut afvaktas, innan utslaget finge gå i verkställighet. Då ifrågavarande jagbacke försålles till skatte, undantogs i kammarkollegii den 2 juni 1831 utfärdade skattebref nämnda område för att till sitt ändamål framgent bibehållas.

Åkers kommun, som både före år 1831 och efteråt användt den å platsen uppförda byggnad till fattighus, fann emellertid under de senare

ären byggnaden både otidsenlig och otillräcklig för nämnda ändamål samt dessutom i ett af ålder ganska förfallet skick, hvarjemte det till fattighuset hörande området, som ligger strax söder om den till Mariefred ledande landsvägen och i areal innehåller allenast 2,3 ar eller 1,5 kappland, ansågs för litet för uppförande af nytt, tidsenligt fattighus med tillhörande uthus. Kommunen inledde därför med numera afidne godsägaren A. Hedenström underhandlingar om upplåtelse af en för ifrågavarande ändamål lämplig lägenhet. Enligt köpebref den 8 oktober 1890 försålde Hedenström emot ett pris af 1,000 kronor till Åkers församling en på Skämbylöths eller Åkerbyhults egor å Lötbacken belägen bostadsbyggnad, innehållande sju rum, att användas till fattighus. Tillika lemnade Hedenström församlingen såsom gåfva att nyttjas för samma ändamål en invid nyssnämnda boningshus belägen byggnad, innehållande tre rum.

I utbyte emot den å Skämbylöths egor belägna mark om 666 kvadrat-alnar eller 2 ar 30 kvadratmeter, der det gamla fattighuset uppförts, lemnade Hedenström å den plats, der de af honom till församlingen afyttrade husen äro belägna, ett område, som efter gradering motsvarade den mark församlingen innehade. Det tillbytta egoområdet med tillhörande åbyggnader skulle genast få af församlingen tillträdas. De närmare bestämmelserna rörande ifrågavarande aftal träffades den 5 juni 1891 och sammanfattades i en förening, som bekräftade innehållet i köpebrevet af den 8 oktober 1890 samt derutöfver tillförsäkrade församlingen rätt att dels begagna en väg, som från landsvägen ledde till nya fattighuset, dels ock att för fattighusets räkning hemta vatten i närmast belägna källa inom Skämbylöths område. Samtidigt med föreningen upprättades af kommissionslandtmätaren E. Indebetou, sedan egorna blifvit å marken uppgångna och kartlagda, beskrifning och protokoll öfver egoutbytet, hvarvid det församlingen tilldelade området befans utgöra 23 ar.

Öfver den af Åkers kommun nu gjorda ansökning hafva infordrade utlåtanden afgifvits af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, domänstyrelsen samt kammarkollegium; och hafva alla dessa myndigheter tillstyrkt nådigt bifall till ansökningen.

I afseende på dispositionen öfver de inom Södermanlands län befintliga jagbackar har förut förekommit följande.

Genom nådig proposition af den 9 december 1817 framställde Kongl. Maj:t till riksens ständer förhållandet med dessa jagbackar, hvilka fordom skulle hafva tjenat till jagtställen för kungliga personer, ehuru lägenheterna dåmera icke för sådant ändamål nyttjades, utan vore af en särskild beskaffenhet i förhållande till andra Kongl. Maj:ts och kronans parker. Jagbackarna vore nemligen kringspridda, ofta af ett inskränktare utrymme och mindre tjenliga till skogväxt samt framför allt svåra att behörigen vårda i anseende till deras läge inom enskildes egor. Då Kongl. Maj:t emot 77 § regeringsformen icke ansåg sig utan riksens ständers bifall och samtycke kunna för alltid afhända Kongl. Maj:t och kronan dessa parker, föreslog Kongl. Maj:t riksens ständer, att åt Kongl. Maj:t måtte blifva uppdraget att om användandet af alla särskilda lägenheter, hvilka framdeles kunde blifva erkända för Kongl. Maj:ts och kronans ostridiga egendomar, på sådant sätt förordna, som kunde finnas med Kongl. Maj:ts och kronans fördel mest förenligt.

Riksens ständer yttrade till svar härå i underdånig skrifvelse den 23 maj 1818 bland annat, att riksens ständer funnit beskaffenheten af dessa lägenheter vara sådan, att de dels till det mesta redan vore, dels ock framdeles efter verkställda undersökningar borde förmodas kunna blifva Kongl. Maj:ts och kronans ostridiga egendomar, för hvilka något hinder icke syntes möta att kunna vidtaga de åtgärder och författningar, som med Kongl. Maj:ts och kronans fördel funnes mest förenliga. Sedan riksens ständer af de vid den nådiga propositionen fogade handlingar inhemtat, att bland jagbackarne funnes sådana, hvartill åtskilliga personer yrkat fri dispositions- och eganderätt, ansåge riksens ständer emellertid, att dessa jagbackar, för det dåvarande och innan sådant anspråk blifvit i laga och behörig ordning pröfvadt och afgjort, icke kunde såsom en ostridig Kongl. Maj:ts och kronans egendom anses. Riksens ständer hemställde, att alla ifrågavarande jagbackar, med undantag af dem, hvarpå anspråk till egande- och dispositionsrätt blifvit gjorda, finge å offentlig auktion upplåtas under skattemannarätt och med de vilkor, hvarunder besittningsrätten å skattehemman och lägenheter efter gällande författningar i allmänhet åtnjötes.

Genom kongl. bref den 16 juli 1823 förordnades, att kronans disponibla jagbackar skulle på offentlig auktion under skattemannarätt till försäljning utbjudas på de af rikets ständer föreslagna vilkor.

Af hvad i ärendet förekommit finner jag goda skäl tala derför, att Åkers socken må beredas tillfälle att på det i ansökningen angifna sätt komma i besittning af ett område, som bättre lämpar sig till tomt för fattighus än den dertill å jagbacken Skämbylöth af kronan upplättna plats. Den transaktion, hvarigenom detta skulle möjliggöras, torde dock ej kunna hänföras till egoutbyte i vanlig mening, utan sammanfalla med det fång, som i 1 kap. 1 § jordabalken kallas skifte. Då eganderätten till den äldre fattighustomten icke synes hafva frångått kronan, lär denna tomts afhändande åt enskild person icke kunna ske utan Riksdagens samtycke.

Med anledning af hvad jag anfört hemställer jag underdånigst, det Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen medgifva, dels att det område om 2,3 ar, som vid försäljning till skatte den 2 juni 1831 af den inom Åkers socken belägna kronojagbacken Skämbylöth eller Åkerbyhult undantagits för att framgent bibehållas såsom understöd för nämnda sockens fattiga, må med full eganderätt upplätas till enskild person i utbyte mot förenämnda område om 23 ar, som finnes upptaget å den af kommissionslandtmätaren Indebetou år 1891 upprättade karta med tillhörande beskrifning, samt under vilkor att detta område lemnas gravationsfritt och att Åkers kommun eller den, som eljest kan komma att innehafva samma område eller någon del deraf, må ej mindre begagna den väg, som från landsvägen leder till området genom detsamma omgifvande egor, än äfven hemta vatten från närmaste källa å Skämbylöths mark, dels ock att det kronan sålunda tillbyttta området må af Åkers socken disponeras för dess fattigvård.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter i nåder gilla; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas med den lydelse bilagan B vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Carl Tornérhielm.